
boldogtalan tudat

(Kisregény)

DÉSI ÁBEL

Az életnek, az élet létezésének és cselekvésének tudata csak fájdalom e létezés és cselekvés miatt, mert benne csak ellentétének, mint a lényeknek, valamint saját semmisségének tudatát találja.

Hegel

1. HÉTKÖZNAPI SZÜRKESEG

Napfény a szemüvegen, árnyék a homlokon, a szobában egy maréknyi csend.

Csend van, két szó vagy két mozdulat között.

Kivel fogod megosztani ezt a csendet?

... és itt minden csak fehér és fehér ...

Kínosan fehér a csend is, az elfáradt gondolatok között.

A kinyúló kéz mintha a bizonytalan semmit akarná elérni.

De hová is nyúljon?

Az orvos megdörzsölte a szemét, és felnézett az ápolónőre. Újra feltette a szemüvegét, és intett.

„Hívja be a következőt!”

A másik kéz is intett.

(Ő csak a kezét látta, azt a hosszúkás, vékony kezét, amint kinyúl a vatta után.)

A spanyolfal mögött vetkőzött az egyik páciens.

Az ajtónyitás kis szünetében behallatszott a váróterem zaja. De csak szavak, elkapott mondatrészek hallatszóttak.

S egy pillanat alatt ez is érthetetlen, távoli morajjá mosódott el ...

... Fáradt volnék, vagy csak pillanatnyi ernyedtség ez? Mintha az egész világ hirtelen szürkévé és mozdulatlaná válna ... Mintha csak a félálom küszöbén állnék e percben ... újra késő este lesz, mire hazaérek, és akkor még nehezebben tudok majd elaludni. Még jó, hogy a családi

élet gondja már elmaradt... Csak a fáradtság vár otthon is. Talán nem is kellene orvosnak lenni az ilyen embernek, mint én. Vagy a felesége is orvos legyen? Már az sem jó... Két bolond egy házban mindig sok. De amikor valaki nagyon fáradt és kedvetlen, akkor már észre sem veszi a többi világot...

A váróteremből behallatszik a zaj... úgy látszik, még sokan várnak rám ma este... Úgy látszik, ma is késő estére megyek majd haza... Milyen sok beteg és szomorú asszony van a világon. Ezek már nem is asszonyok, már nem is nők, csak valami beteges ember formájú lények...

És én olyan jó bolond vagyok, hogy ebbe is beleszokom, és mindent kibírok, még ezt az egyre növekvő fáradtságot is. Bármit is mondanak, nekem már mindegy. Mintha csak valami mozgó gép lennék a fáradtság keze alatt... Jó nyugodt birkatermészetem van, úgy látszik... Anyám is mindig úgy hívott: gyere már ide, kis báránykám...

A keskeny kéz megszorította a csuklóját.

Ez volt a jel.

Előtte állt az új páciens.

A fiatalasszony csak beszélt, beszélt, és a kezével hadonászott. Ő pedig csak bólogatott. Néha valamit hümmögött. Homlokára húzta szemüvegét, és újra megdörzsölte a szemét.

A szemüveg néha elsötétedett.

Mintha egy egészen új világba lépne e homályos ablakokon keresztül... Egykori tanára állt előtte.

...és te most azt hiszed, hogy minden nő szép és kívánatos lesz, amikor meztelenül megjelenik előtted (Felelet helyett csak egy cinikus kis nevetés hallatszott e képzelt álarc mögül. A tanár felemelte jobb kezét, és trefásan megfenyegette.) Fiam, itt semmi kaland és szélhámosság nincs. És nagyon is hamar bele fogsz unni az egészbe. A nőorvosok néhány év után már minden nőben csak panaszkodó, beteges, ideges és szenvedő lényeket látnak. A szép nők eltűnnek, és már semmi sem lesz érdekes itt. Végül már úgy nézik a nőket, mint a régi hivatásos kurvák a fizetővendéget. Nekik mind egyforma, és egyik sem érdekes már. A nőorvosokat csak a buta és tájékozatlan kipolgárok tartják nőüldözőknek. Én azonban tudom, hogy nagy részük már egészen impotens. Ismerek olyat is, aki csak teljes sötétségben és félig részegen tud valamit elérni és a saját feleségét is utálja meztelenül, pedig az igen szép nő... Persze, persze, te még mindezt csak kineveted, mint az öreg kolléga rosszmájú ugratását. Én ezt megengedem neked, mert tudom, hogy mindenki így kezd, de végül is egészen másképp vélekedik... Bár, hogy őszinte legyek, az ilyen jószívű humanistáknak, mint te, a legjobb esetben is csak gyermekorvosnak kellene lenni. Ott nincs olyan sok csúnya, étvágyrontó dolog. Én már odáig jutottam, hogy minden nőgyógyászt gyanús embernek tartok. Ha valaki ezt huzamosabb ideig kibírja, annál valami nincs rendben. Vagy eltompult egészen, vagy mazochista lett... No jól van, hagyjuk ezt a rosszmájú oktatást... a fő az, hogy most már megszabadultál tőlünk, és a kezeden a diploma... Egye fene az ünnepi beszédek... No gyerünk, ifjú kolléga, és igyunk meg egy jó pohár sört... Én mindig is szerettelek téged, de attól tartottam, hogy egy szép napon már nem bírod ki, és megszöksz innen. Mert neked igen gyenge a gyomrod és az ideged... Neked csak nagyon jó szíved és türelmed van... Itt mifelénk igen sok a kényes kisasszony és úrfiú, és ezekre én

mindig rádúplázok valami jó egészséges durvasággal. Mert én egészséges parasztnak gyereke vagyok... És az orvosnak nem is lehet semmi csúnya dolgot mutatni vagy elképzelni. Szakmai szempontból egy csúnya seb is nagyon érdekes lehet... És a jó orvos, az furcsa keverék, fiam, mert az a mészáros, utcaseprő és a költő keveréke...

Pincér, kérek még egy túra jó hideg sört!

Én, látod, hazamegyek egy ilyen csúnya operáció után, és megeszek egy jó nagy adag pecsenyét egy fél liter borral, és azután alszok egyet... Nekem jó gyomrom van, és bírom ezt az életet is. Az orvosi humanizmus néha lehet undorító is, és bizony nem mindig kellemes életet jelent. Mert ez a humanizmus vérbe, gennybe, hullabűzbe és jajgatásba van bepakolva... A szép csak az, hogy másokért teszed, és ezek meg ezek egészsége és élete függ ettől...

A vékony kis női kéz újra megérintette a vállát.

Bal kezével megdörzsölte halántékát, és felnézett.

„Úgy látszik, egy kicsit fáradt vagyok” — mormogta magában. — „Hívja a következőt, nővérke. Nézze csak meg, hogy kint sokan vannak-e még.”

„Még négyen vannak” — felelte az ápolónő.

„Kedves doktor úr, nekem, tudja...”

A nő a spanyolfal mögött vetkőzött, de azért csak beszélt, beszélt...

A hang egyre távolodott.

Beleszürkült a szoba légkörébe és mozdulatlanságába.

Gondoljunk talán valami másra, és akkor majd jobb lesz, ez az idő is elmúlik egyszer.

És ez a múlás is egyszer gyermekkori emlék lesz, mint egy régi dal...

„Minden elmúlik egyszer. Minden végéhez ér.”

„Doktorkám, ismeri ezt a nőt, aki az előbb ment ki?”

„Úgy, csak egy kicsit.”

„Olyan sok butaságot beszélt össze, hogy alig bírtam ki, hogy ne vessek. Pedig olyan jólesne néha nagyokat röhögni az ilyen esetekben...”

„Hát ilyenkor kapcsolja ki a fülét, és csak a szemét tartsa éber...”

„Ezt szeretném én is, de nem mindig lehet... ez a buta kis szőkeség is úgy belezavarodott a szeretőibe, hogy most már azt sem tudja, hogy kit kivel csal meg és ki is az igazi szerelme. Ez egész jó vicc lehetne, hát nem?”

„Hát akinek vicc, az csak nevéssen rajta. De én egyre kevesebbet tudok már az effélén nevetni.”

„De én, látja, még mindig mulatok az ilyesmin.”

„Maga egy egészséges és természetes nő, és úgy veszi az életet, ahogy van. És éppen ez a jó...”

„Maga pedig mindig olyan nagyon fáradt és kedvetlen.”

„Lehet, hogy néha ilyen is vagyok.”

Az ápolónő levetette a fehér köpenyt, és a mosdóhoz ment.

„Ez a mai nap nem is volt olyan unalmas, mint a többi.”

„Nekem egyforma már minden nap...”

Az ápolónő hirtelen odanézett.

„Doktorkám, mit keres az asztalon?”

„Hová is tettem a töltőtollamat?”

„Ott van a baloldali fiókban. Az előbb oda tette...”

„Úgy látszik, hogy az utóbbi időben nagyon is szórakozott vagyok már. Vagy lehet, hogy ez is csak a fáradságtól van így. Néha már egészen a felhőkben vagyok, és nem is hallom, hogy mi mindent beszélnek összevissza ezek az emberek . . .”

„Ezt csak egy kis pihenéssel lehet kigyógyítani. Aki sokat dolgozik és mindig ugyanazt, az könnyen elfárad és eltompul e munkában.”

„Lehet, hogy igaza van, de mit tegyek. Én már sem a bőrömből, sem e hivatásból nem tudok kibújni . . .”

„Mire jó ez a csalódott, öregemberes hang?”

„A fene tudja. Én magam sem tudom, hogy miért élek még és miért élek éppen így . . . No jól van, mehetünk már hazafelé. Mire hazaérünk, már egészen este lesz.”

„Maga mindig ilyen egykedvű és kesernyés volt?”

„Azt hiszem, hogy fiatalabb koromban romantikusabb és naivabb ember voltam. De lehet, hogy csak most tűnik így ez a múlt. Közben azonban sok mindent megértem az életben, és meg is szoktam sok mindent . . . ez sem volt könnyű, de a megszokás nálam mindig beletörődés és elfáradás volt.”

„Talán szerelmi csalódásai is voltak?”

„Volt az is bőven az életben. A házasságom is az volt egy kicsit. Voltak naiv szerelmeim és keserű csalódásaim. És a nők rendszerint azt szerették, aki nem volt ilyen naiv és ilyen erkölcsi idealista, mint én . . . Én szerettem, mások pedig élvezték a szerelmét, mert megfizették . . . És én csak évekkal később tudtam meg ezt az igazságot is . . . Mindez olyan, mint egy rosszul megírt romantikus kis mese, de az életben sok ilyen történet van, és ezek sokkal szomorúbbak, mint ahogy megírják . . .”

„Hát ez nem valami szép emlék . . .”

„Így utólag talán már neveltséges is. De akkor sem megérteni, sem megbocsátani nem tudtam semmit. Hittem, hittem és csalódtam, és utána visszavonultam a saját bőrömbe. És amióta itt gyógyítgatom a nők különféle bajait és panaszait, mindig eszembe jutnak ezek az emlékek . . . Most hozzám jönnek panaszkodni azok az embertípusok, akik miatt valamikor annyit szenvedtem . . . Más talán gyűlölné is őket ezért . . .”

Az orvos megállt az ajtó előtt.

„Mondja csak, Mária, mindent jól elrakott maga? Az ajtókat is bezárta?”

„Én nem szoktam az ilyesmit elfelejteni. Én mindent el szoktam rendezni . . . Még a maga lakásán is rendet teremtek egyszer.”

„Miért az én lakásomon?”

„Mert többször is mondtam, hogy ott mindig rendetlenség van . . .”

„Ez nem olyan nagy kérdés . . .”

„De én szívesen segítek bármikor, ha kell.”

„Énrajtam mindig segíteni akartak, és majdnem ebbe haltam bele, ebbe a sok segítségbe.”

„De lehet, hogy én tudom erre a receptet.”

„Honnan tudja?”

„Hát együtt dolgozunk már vagy öt éve, és ez elég nagy idő ahhoz, hogy valakit megismerjünk és tudjuk, hogy mit szeret és mit nem . . .”

„Öt év nagy idő . . . nekem most úgy tűnik, hogy mindez csak néhány

hónap volt. Lehet, hogy az idő is csak egy csalóka látszat, valami ért-
hetetlen és megfoghatatlan hazugság . . .”

„No már meg is érkezünk . . . De ezt az öt évet most meg kellene ün-
nepelni valamivel . . .”

„Lehet, hogy igaza van, nővérke, de nekem sem ünnepi hangulatom,
sem a hozzá való dolgaim nincsenek meg . . .”

„Majd csak elrendezzük ezt is . . .”

„Majd szétnézünk egy kicsit, hogy mi is van itt . . .”

2. A CSALÓKA IDŐ

Ott állt a kapuban, és a kulcsokat kereste . . .

Átkutatta minden zsebét, és tanácstalanul nézett szét.

Vajon mi is történt most?

A lány hirtelen nevetni kezdett.

„Tessék a kulcs — szólt vidáman, és cinkos mosollyal a fiatalemberre
nézett. — Máskor ne igyon három konyaknál többet, mert nem kerül
meg a kulcs . . .”

„De hol volt?”

„Kirántotta a zsebéből a zsebkendővel, és nem vette észre, mert nagy
volt a zaj a kávéházban, és a többlet konyak is megtette a magáét.”

„No nem baj, most már benn is vagyunk. A kulcs megkerült, és egye
fene a többit . . . Majd alszunk egyet, és akkor minden jó lesz . . . Holnap
nincs előadás az egyetemen, és tovább aludhatok. Ezért jó a szombat
este . . . akkor tovább lehet mulatni és szórakozni . . .”

„Hát ez nem valami fényes lakás. Igaz?”

„Majd ha híres doktor leszek, akkor nagyobb lakásom lesz, és jobban
is élek . . . Fiatalkorában mindenki szegényen kezdi, kivéve azt, akinek
milliomos az apja.”

„Keressen egy milliomos apukát magának, és mindjárt a felesége le-
szek . . . Úgy szeretnék gazdagon élni . . .”

„Az sem jó . . . semmi sem jó, kedves . . .”

„De nagyon jó, nagyon is jó . . . Én gazdag akarok lenni, mert nagyon
szegény voltam mindig, és szeretnék szép ruhákat meg szép bundákat vi-
selni . . . Imádom az ékszereket meg a szép bútorokat . . . De ilyesmit én
csak filmen látok . . . Úgy látszik, az ilyesmi csak Amerikában van . . .”

„Ki kell utazni Amerikába, és akkor minden szebb lesz.”

„Kiutazni, a fenét. Nekem nincs Amerikában sem gazdag nagybácsim,
sem gazdag öregapám . . . Én ott is csak kurva lehetek, éppen úgy, mint
ebben a ronda világban itt.”

„Ugyan ne beszélj ilyesmit . . . Inkább igyál egy kis konyakot, és majd
jobb lesz.”

„Nem akarok semmit sem inni . . . aludni akarok, és reggel meg valami
jó ételt, ezt akarom most és semmi mást.”

„Ezen lehet segíteni. Ágy, az van a szobában, aludni mindig jól lehet.
És reggel is meglesz a jó reggeli.”

„No gyerünk már a fekvéssel meg a többi dologgal . . . aludni akarok
minél előbb . . . És aztán ne sokat vacakolj, mert már fáradt vagyok,
nincs kedvem most nyavalyogni. Majd reggel kipótöljük . . . Azt a másik
pokrócot is tedd csak ide, mert nagyon fázós vagyok.”

„Minden rendben van, meleg is lesz.”

„Jól van már... oltsd el azt a villanyt... és ne sokat vacakolj, mert aludni szeretnék mindjárt.”

... Reggel későn ébredt, és sokáig nyújtózkodott az ágyban. Végül felült, és körülnézett.

Egyedül volt.

Gondolkodni próbált. Vajon álmódott-e, vagy pedig megszökött az az ismeretlen estéli lány.

... Egész nap erre gondolt. Később egyre nagyobb bosszúsággal. A pénzét és az óráját is elvitte reggel, meg a töltőtollát is az öngyújtóval és két doboz cigarettával együtt. Mást nem vitt el, mert ezenkívül nem volt semmi értékes és elvinni való dolga. A tankönyveket és az orvosi szakkönyveket senki sem akarta tőle elvinni eddig sem...

Ki volt ez a lány, akit egy csoport egyetemistával ismert meg a kávéházban?

Neki csak azt mondta: „Olga vagyok, és én is orvos leszek, csak még a pótérettségít le kell tenni. De őszre már én is ott leszek.”

Később is sokat gondolt erre a lányra, de éppúgy nem értette. Többet nem is találkozott vele, még csak meg sem kérdezhetette, hogy mit is tett és miért ilyen.

3. KÍSÉRLET A VISSZATÉRÉSRE

Ott állt a nyitott ajtóban, és hirtelen felnézett. Megfogta az ápolónő karját, és megkérdezte:

„Mondja csak, Olga, miért is jött most el?”

„Már megint összetéveszt a húgommal. Azt hívják Olgának. Már megint szórakozott, ugye?”

„Az lehet, egy kicsit elgondolkoztam valamin. Nem is tudom, hogy mire gondolok ilyenkor... Úgy látszik, hogy nagyon fáradt vagyok... Tényleg rám férne egy kis igazi nyaralás valahol egy eldugott vidéken.”

„Próbáljon egy kicsit inni, egy-két pohár konyakot, hátha az felfrissíti egy kicsit.”

„Nézze csak meg, nővérke. Ott a szekrényben, ha talál egy üveg konyakot, akkor megisszuk... De az is lehet, hogy ezt már régen megittam, csak nem emlékszem rá...”

„Van itt egy kis maradék, vagy két decire való. Ez éppen elég is lesz, és be sem fogunk rúgni tőle...”

„Egy kis pohárral megiszom, de a többit, azt magának kell majd meginni.”

„No és mire fogunk inni?”

„Egy kedves és szép ápolónő egészségére, aki mindig segíteni és javítani akar rajtam, csak sajnos kevés sikerrel.”

„No csak rajta, ha így folytatja, a végén még viccelődni is fog.”

„Hát évenként egyszer még ez is sikerülni szokott néhány mondat erejéig... De ehhez is egy-két pohár konyak kell.”

„No ne meséljen mindig ilyen fanyar hangon... nem temetés ez az élet, van itt egy kis vidámság is.”

„Hát lehet, hogy van, de én igen keveset látok ebből, és nekem még ennél is kevesebb jut.”

„Ne meséljen mindig ilyesmit.”

„Amit mi mesélünk, az mindig szebb, mint az élet. Ezért mindig nehezebb kitalálni a csúnya és szörnyű dolgokat, mert azok ott vannak előttünk... a képzelet pedig más tájakra kívánczik, az életről nem lehet szépen mesélni, csak az álmokról.”

„Akkor meséljen valamit az álmokról.”

„Szerencse, hogy ebből az italból nincs több, és így nem rúghatunk tőle be...”

„No és az olyan nagy baj volna, ha berúgnánk egy kicsit? Ettől csak jobb kedvünk lehetne. És tetejébe senki sem látja, hogy mi történt velünk.”

„Ez igaz, de nekem semmi kedvem a berúgáshoz. Különbözik nekem mindegy... ha maga szereti ezt, tőlem ihat, amennyit csak akar. Amikor nem dolgozik, csináljon, amit akar.”

„No és attól nem fél, hogy itt rúgok be?”

„Mitől féljek?”

„Hát például attól, hogy elcsábitom magát.”

„No és az hogy néz ki?”

„Hát például úgy, hogy először levetkőzöm...”

„Az nálam nem veszélyes... és magát is láttam már többször meztelenül, amikor megvizsgáltam. Vagy akarja, hogy megint valami betegséget keressek magában?”

„Inkább egy kis szerelmet keressen.”

„Ha férjhez megy, ezt is talál eleget.”

„És ha tényleg levetkőzöm?”

„A mai nap már láttam vagy harminc nőt meztelenül. Én már úgy beleuntam az ilyesmibe, hogy ez csak akkor érdekelne, ha egyszer huzamosabb ideig, tegyük fel, néhány hónapig egy nőt sem látnék sem ruhástul, sem meztelenül.”

„És ha ez valami más dolog lesz, mint amit eddig látott?”

„Mi lenne más? Maga is szép és kedves nő, és ilyen épp elég akad a pácienseim között... Talán csak az a különbség, hogy nem beteg és hogy már régóta ismerjük egymást.”

„Már megint olyan rosszmájú kezd lenni.”

„Ez az egyetlen tréfa, amit sikerül elsütönni egyszer-kétszer évenként.”

„Én pedig szeretném egyszer látni, ha jó nagyokat nevet. Nekem az anyám szokott olyan nagyokat nevetni, hogy az egész ház harsog bele.”

„No maga is tud nagyokat nevetni, csakhogy az utóbbi időben túrtörtéti magát.”

„Hát ott a rendelőben nemigen lehet nevetni... Ott még az a sok beteg és bolondos nő megverne, ha kinevetném őket. Pedig van mit nevetni rajtuk.”

„Ott még nekem is néha nehéz komolynak lenni.”

„Van még egy kis maradék itt az üvegben, ezt igya meg, és majd jobb kedve lesz lefekvés előtt.”

„De én nem szeretek inni, mert akkor rendszerint elfog a szomorúság és az álom is nyomban.”

„Talán az elveszett szerelmét sajnálja?”

„Még nem vagyok elég részeg, hogy erről is beszéljek.”

„Akkor igyon még egy kicsit, már csak ez a fél pohárra való van. Ha ezt megissza, mindjárt jobban fog aludni.”

„Hát a jó alvás, az igencsak rám fér már.”

„Ha ezt megissza, könnyebben fog aludni, és holnap majd frissen ébred fel.”

„Csakhogy nekem kevés egy alvás. Át kellene aludni az egész életemet vagy legalábbis néhány évet, hogy megszabaduljak ettől a büntudattól és céltalanságtól... Meg kellene foltozni az egész életemet... Az én szomorúságom az, hogy mindenkin tudok segíteni, csak saját magamon nem.”

„Én azonban tudom, hogy egy kis szerelem mindezt helyrehozná. De a házasság talán a legjobb megoldás volna...”

„Nem szeretem az ilyen recepteket... Én magam sem tudom, hogy mi kellene nekem és mi nem. Én csak azt tudom, hogy ez az életem így nagyon üres és céltalan.”

„Nem szabad ilyesmiről beszélni. Maga addig beszél a céltalan életről, míg végül maga is elhiszi.”

Az ápolónő átölelte az orvost, és szájára tette a kezét. Jobb keze végigsíklott az arcán és tarkóján. Az orvos újra mondani akart valamit, de az ápolónő ekkor megcsókolta.

„Miért teszi ezt?” — kérdezte kissé húzódozva az orvos.

„Azért, hogy ne beszéljen mindig szomorú és csúnya dolgokat.”

„Akár beszélek erről, akár nem, a helyzet nem változik. Itt csak a pillanatnyi hangulatot lehet befolyásolni vagy egy kissé javítani... És mindez semmit sem változtat az életemen.”

„De magán segíteni kell!”

„Miért kell segíteni? Nem vagyok én olyan szánalmas sorsú, hogy sajnálni kellene és minduntalan támogatni... Van lakásom, ruhám, rendszeren étkezek, nem vagyok beteg. A havi jövedelmem tökéletesen elég nekem. Hát mit akarok még? Ha arra gondolok, hogy mások éheznek, nyomorognak, börtönökben vagy internáló táborokban sínylődnek, akkor nekem hallgatni kell. Mindig arra gondolok, hogy még mindig ezrek és százezrek halnak éhen ebben a világban és hogy millióknak nincs sem rendes lakásuk, sem állandó jövedelmük és hogy az utcán élnek és halnak meg, akkor mindjárt elhallgatok...”

„Hagyjuk most ezt a krisztuskodó és mazochista kesergést. Aki szebben élhet és módja is van rá, annak joga is van, hogy ezt önmagától megkövetelje. Én nem azt mondom, hogy magának nagy kastélyban kellene élni és fényűző pazarlással tölteni az üres napokat. Én csak arra gondolok, hogy magának az egyéni, emberi élete boldogtalan és üres és ezen kell egy kicsit most segíteni.”

„Fontosabb dolgok is vannak a világon, mint ez... És nekem sem fontos, hogy okvetlenül megostromoljam a boldogságot. Hát mit is akarok én ebben az életben?”

„Mindenkinek joga van arra, hogy jobbat és szebbet akarjon, mint amije van. Azért vagyunk emberek, hogy mindig többre és tökéletesebbre törekedjünk...”

„Számomra mindez talán nem is fontos. Alszom egy jó nagyot, és holnap reggel el is felejttem mindezt. Bemegyek a rendelőbe, és újrakezdem a munkát...”

„És akkor este megint fáradtan és kedvetlenül jön majd haza, és újra eszébe jut mindez, és újra fáradtan és csüggedten fekszik le.”

„Mások még ennél is szomorúbban élnek.”

„És azt hiszi, hogy ez így jó lesz? Egy egész életen át csak így élni?”

„Hát ez is egy emberi élet . . .”

„De ha továbbra is így folytatja, akkor a végén már a többi emberen sem tud segíteni.”

„Én számolok azzal is . . . De amíg így tudok élni és dolgozni, addig folytatni kell ezt az életet.”

„És mit tenne, ha saját magán kellene segítenie?”

„Ez sokkal nehezebb volna. Én ilyenkor mindig csak szökevény vagyok . . . Én nem is akartam orvos lenni. Mindig festőművész akartam lenni, és kötelességből lettem orvos. Valamikor szerettem egy fiatal lányt, és elhatároztam, hogy majd én kigyógyítom és elveszem feleségül. Az a szerelem elmúlt, és én mégiscsak orvos lettem. Úgy érzem, hogy ez a kötelességem, és bármennyire is nehéz és elszomorító, nekem ezt így kell végigvinni, és nincs más megoldás . . .”

„Ezt a kötelességérzetet megértem, és ez talán szép emberi magatartás is . . . De ezzel nincs összhangban, hogy a feleségétől elmenekült.”

„Pedig éppen azért szöktem meg tőle, mert úgy éreztem, hogy ezt a kötelességet már nem tudom így vállalni . . .”

„De hát mitől félt?”

„Nem is tudom, mitől féltem akkor. Én csak azt éreztem, hogy ez túl nagy feladat nekem, és hogy ezt a kockázatot már nem tudom vállalni. Félttem attól, hogy apa leszek és a családi életet és a gyerekeket már nem tudom vállalni.”

„Maga attól is félt, amit nem ismert . . . Csak elképzelte a nehézséget, azért, hogy el tudjon futni tőlük . . .”

„Én csak azt tudom már, hogy ez nem nekem való dolog.”

„No jól van . . . feküdjön le és aludjon. Most már nagyon is sokat beszélt. Úgy látszik, magának nem használ az alkohol. Mások egy-két pohár után vidámabbak és szabadabbak, maga meg egyre komorabb és szomorúbb lesz . . .”

Az ápolónő kedveskedő, anyáskodó hangon noszogatta az orvost.

„Vegye már le ezt a kabátot . . . a nadrágot is . . . Mindjárt hozom a pizsamát.”

„Az jól van, hogy segít, de miért vetkőzik maga is le?”

„Este van, és fáradt vagyok, és én is aludni szeretnék.”

„Hát jól van, tőlem lefeküdhetsz, csak ne nagyon ölelgessen, mert már alig állok a lábamon . . . Most már semmi sem érdekel, csak az alvás . . . Szeretnék legalább három napig aludni. Semmi mást nem kívánok, csak aludni akarok . . . Én mélyen és csendesén alszom ilyenkor, és tőlem akár három napig is itt aludhat, amikor ilyen fáradt vagyok . . .”

„Jól van, akkor én is mindjárt lefekszem, és akkor majd könnyebb lesz elaludni . . . kettesben . . .”

„Nincs most kedvem se tréfálni, se szerelmet játszani, most már csak aludni akarok, csak aludni.”

4. ELKÉPZELT VISSZATÉRÉS

A feleséged itt fekszik melletted, és alszik.

Te felülsz az ágyban, és körül nézel. Az ablakon besüt a holdfény, és az éjszakában csak néha hallatsz fel az autók suhanása a közeli autótúton.

Aludni próbálsz, de hasztalanul.

Újra felülsz, és körül nézel.

Az éjjeliszekrényen megtalálod a cigarettát és az öngyújtót. Meggyújtod a cigarettát, és hosszasan magad elé nézel.

Így most kissé jobb.

Utána felkelsz mégis az ágyból, és kimész a konyhába.

Megiszol egy pohár ásványvizet, és kinyitod a konyha ablakát.

A kertben olyan szép friss levegő van. Ide nem áramlik be az utcai por és a benzinszagú levegő. A virágok és fenyőfák illata mindig az ifjúságodra emlékeztet.

A kirándulásokra a fenyőerdőbe.

Visszatérsz a szobába.

Feleséged nyugodtan alszik.

Megállsz az ágy előtt, és eltűnődsz.

Vajon lefeküdj-e még, vagy kimenj sétálni egy kicsit az udvarra? Leülsz az ágy szélére, és szívod a cigarettát.

De hát mit is csinálj ilyenkor?

Nem vagy álmos. És sétálni sincs kedved.

Vagy olvasni akarsz valamit, amíg újra el nem álmosodsz. De mit is olvasnál ilyenkor? Inkább majd holnap.

Eloltod a cigarettát, és elnézed az ágyban az alvó fiatalasszonyt. Mit is mondanál most neki, ha felébredne és ő is így ülne az ágy szélén, mint most te?

Ilyenkor nem is lehet semmit sem mondani.

És most sokkal kevesebbet, mint két év előtt.

Most inkább csak bólogatni és integetni lehetne, vagy néha valami érthetetlen hümmögést vagy morgásfélét küldeni a kérdező félnek.

Csak azt érzed, hogy egyre gyúlik köréd a csend és a hallgatás. Kínossá válik a beszéd és a magyarázat.

A legjobb volna valahová észrevétlenül elmenni és csak sokkal később, utólag írni néhány sort.

Talán elmenni valahova, csak azért, hogy ne kelljen erről is valamit magyarázgatni és mentegetődni.

Hogyan is mondjad meg neki, hogy húzódozol és félsz ettől a helyzettől, hogy egyre jobban félsz attól a gondolatától, hogy majd valamikor még ennél is rosszabb lesz. Egyszer majd te is apa leszel, és egy-két vagy három gyerekkel a nyakadon egyre nehezebben tudod majd elviselni ezt az életet is. Hiszen te csak azt tudod, hogy valamibe hirtelen beleestél, csak azért, mert nem tudtál ellenállni.

És azt is tudod, hogy a másik oldalon mást akarnak és egészen más-ként, mint te.

Tudod, hogy a feleséged kitervezte a két gyereket és az egészen más életet.

Mit is tehetsz te ebben a helyzetben?

Nem tudsz veszekedni, harcolni, ellenállni.

Te csak hallgatni és menekülni tudsz.

Hallgatsz, és tűrsz, amíg lehet.

És utána lehet, hogy innen is megszöksz egyszer.

De hová is szökjél?

A feleséged szépen felül a vonatra, és eljön érted, és újra csak hallgatni és tűrni fogsz.

Miért is hagytad, hogy idáig fadjuljon a dolog?

Valahogy belecsöppentél ebbe a házasságba, és most nem tudsz kilábalni. Jól tudod, hogy a feleséged szelíd erőszakának nem bírsz ellenállni. Mert ő nem kiabál, és nem kardoskodik. Ő csak szelíden rád mosolyog, és megfogja a kezéd.

És ekkor te is vele mész, és nem szólsz semmit.

Csak azt tudod már, hogy az ilyen nőknek nagyon nehéz ellenállni, mert ezekkel nem lehet harcolni. Az ilyen rábeszélésnek nem lehet ellenállni.

A te számodra mindig a szelíd nők voltak a veszélyesek.

A kiabáló, veszekedő, erőszakos nőt könnyen le tudtad rázni magadról. És akkor tudtad, hogy miért kell ezt vagy azt elvetni. De most egyre kevésbé tudod.

És egyre kevésbé tudod, hogyan szabadulsz ebből a helyzetből, egyre kevésbé tudod, hogy mi is lesz holnap és hogy sikerül-e fájdalom és botránymentesen kilábalni.

Pedig hát ezt meg kell oldani egyszer.

Csendesen és fájdalommentesen eltávozni.

És ott maradni, ahol nagyobb békét és csendet találsz majd magadnak és kevesebb félelmet és kötelességet.

5. ÉBREDÉSEK PEREMÉN

Ha majd felülsz az ágyban, lehet, hogy látsz is valamit itt magad körül. Láthatod a szobát, a reggeli napfényt, amint besüt az ablakon...

De te inkább csak fekszel, és elmélsz valamin.

De az álmok még nem távoztak el egészen.

És a valóságba sem léptél még be.

A szemed még oly nehéz.

Nincs is kedved felnézni erre a világra.

Érzed még, hogy melletted milyen meleg ez az ágy is.

Érzed a friss, idegen illatot melletted.

Csak a kezdet kellene kinyújtani, hogy érintésed újra a hétköznapi valóságába vezessen vissza. Csak a kezdet kell most kinyújtani, hogy őt is megérintsed itt magad mellett...

De kit érintsél meg?

Ki van most itt melletted?

Az arcok és képek elmosódnak.

Fel kellene ébredni és körülnézni egészen, hogy ezt is meg tudjad egészen.

Ki az, aki itt fekszik melletted és te most félénken és bizonytalanul tapogatsz az utat az ébredés valóságába? Most keresed a feleletet és a valóság bizonyosságát.

Mert te csak most fogsz felébredni igazán, és keresed a feleletet az álmok és régi éjszakák kérdéseire.

Ki az, aki itt fekszik melletted?

Miért van itt, és hogy jött ide?

És hol is vagy most?

Az évnak vagy időnek melyik pontján keresed a válasz lehetőségét és a valóság tényeit?

Csak azt érzed, hogy olyan jó volna még itt feküdni és aludni gondtalanul és nyugodtan.

Mintha nem létezne többé idő.

Mintha el lennének törölve a tér határai.

És az éveid száma is bizonytalan és értelmetlen ebben a helyzetben.

Próbálgj hát felébredni.

Csak egy kicsit próbálgj.

6. MÁSNAP REGGEL

Éles zörej vagy csengetés. Mintha megrázták volna az egész földet, mintha valaki áramot eresztett volna keresztül az agyán.

Mint valami ködből és homályból, úgy merül fel a feje a takarók és pokrócok alól.

A kéz kinyúl, és valamit megragad.

Sokáig csak pislog s dörzsöli a szemét, amíg végül felismeri a számokat.

Reggel hat óra.

Fel kellene már kelni.

Az órát visszatette, és nyújtózkodott egyet.

Felült az ágyban, és körülnézett a szobában.

Végül felkelt, és az ágy szélére ült. Megkereste a papucsát, és felállt. A széken egy női sálát talált.

Felemelte a sálát, és visszatette a helyére.

Tehát mégsem volt álom.

Itt volt, és elment. És itthagya a sálát. Biztosan megint nagyon sietett, és most nekem kell ezt is bevinni a rendelőbe.

Az asztalon egy üres üveg állt, és mellette két pohár.

A pohárban még volt egy-két csepp konyak. Még érezte az ital megszokott zamatát.

A pohár, a konyak, a sál.

Az asztalon egy cédulát is talált.

„A piacra mentem korán reggel. Az órát én húztam fel, nehogy elaludjon. A rendelőben majd találkozunk. Mária”

Hát így is jól van, de mit jelentsen ez?

Mit is mondjak neki ezek után?

Régen voltam már ilyen részeg, mint az elmúlt este. Igaz, nem is ittam sokat. Az üvegben is kevés volt. Mégis, jó lesz ezentúl tartózkodni az italtól. Aki keveset iszik, annak ez még veszélyesebb, mint a régi iszákosoknak...

Szóval itt volt, felébredt, és elment hajnalban a piacra, és most nekem kell törnöm a fejem, hogy mi is történt itt és miért. A legjobb volna talán újra lefeküdni és aludni két-három napig is, hogy igazán kipihenjem magamat.

Egyszer már én is megtehetném azt, amit mindenki megtesz, beteget jelentek, és nem kelek fel az ágyból. Már úgyis jóval többet dolgoztam, mint kellene. Legalább öt-hat évvel többet dolgoztam, mint kellene.

Ki fogja majd egyszer elismerni nekem, hogy az egész életemet feláldoztam valamiért és talán céltalanul is. Másokért dolgoztam, és mások

ezt észre sem vették. És engemet senki sem akart, senki sem tudott ki-gyógyítani.

És mit is mondjak holnap Máriának?

De mit is csinállok ezután?

Hogyan fogok ezentúl élni?

Lehet-e valami újat és szebbet kezdeni ezzel az életemmel?

Milyen sok kérdés is van, és milyen kevés rá a felelet. No de siessünk, mert mindjárt elkésünk a munkáról. Én pedig nem szoktam késni.

Menet közben bekapunk egy-két falatot. Itt van már a táskám is, a sálat is beleteszem. Már mehetünk is . . .

Mindig ezt kell tenni, és mindig ugyanúgy.

Reggel korán kelni, sietni a munkába, és este fáradtan térni haza a magányos, üres szobába, és aludni, mint egy élettelen darab fa. És reg-gel újrakezdeni mindezt . . .

Mégiscsak jobb lett volna talán gyermekorvosnak lenni, ahogy azt a tanárom is tanácsolta nekem. Most nem kellene olyan sokat vesződni a felnőttekkel. Az emberekbe úgy bele lehet fáradni és majdnem mindig hasztalanul.

Milyen esztelen hivatás is ez.

Sietni kell, sietni, hogy mindig idejében odaérjünk.

Még egy-két utca, és már ott is vagyunk.

Az épület előtt már várnak a betegek.

Itt vagyunk az ajtó előtt.

Pontos vagyok. Most jönnek majd csak az ápolónők a kulcsokkal. És utánuk én is bemehetek.

Újrakezdődik minden.

7. CSAK ÉJSZAKA ÉS EMLÉK

Valahogy visszaidézni azt a furcsa estét.

Kissé részegen és fáradtan vitázni és panaszkodni egy holtponton va-lamin és semmin.

De hogy miért, azt sem ő, sem én, sem senki más nem tudja.

Ott ül az ágy szélén, és magyaráz:

„A feleségem szeretett, és nem is akart tőlem sohasem elválni. Még később is kért, hogy folytassuk régi, megkezdett életünket . . .”

„De akkor miért vált el tőle?”

„Féltem a felelősségtől, és féltem talán attól is, hogy majd valaki sze-retni fog.”

„Ha lett volna egy-két gyerek, akkor másképpen alakult volna ez is.”

„De én éppen azért menekültem el onnan, mert féltem a családi élettől, a gyerekektől. Én csak azt éreztem, hogy ez egy olyan feladat, amelyre már nem vállalkozhatom.”

„És mit gondolt erről a felesége?”

„Ő szép és nyugodt házaseletet akart és két gyereket.”

„Ez természetes dolog is. Minden egészséges asszony gyereket akar.”

„Én ezt megértem, és semmi kifogásom sem lehet ellene . . . Neki joga volt gyereket akarni, hiszen egészséges, normális nő volt.”

„Maga pedig nem akart . . .”

„Én nem vállalhattam ezt a kockázatot és ezt a felelősséget, mert ez nem nekem való dolog.”

„De hát ha ezt előbb is tudta, akkor miért nősült meg?”

„Nem akartam megnősülni sem . . . Azért nősültem meg, mert nem tudtam azt mondani, hogy ez nem mehet és hogy én nem akarok megnősülni . . . A feleségemet nagyon szerettem, főleg az első időben. És mire magamhoz tértem, már késő volt . . . Magam sem tudom, hogyan nősültem meg.”

„És most mi van a feleségével?”

„Úgy tudom, hogy egy másik városban él.”

„És más semmit sem tud róla?”

„Azelőtt gyakran írt, de én a leveleket mindig elégettem. Nem mertem felbontani őket, mert tudtam, hogy nagy hatással lesznek rám. Nem mertem elolvasni egy levelét sem.”

„Hogy tudott ilyen kegyellen lenni?”

„Csak saját magammal szemben voltam kegyellen. És azért is félttem felbontani a leveleket, mert tudtam, hogy csakis szépet és jót írhat nekem. Tudtam, hogy éppen a jóságával és szeretetével tud a legjobban lefegyverezni.”

„És mit csinált a házasság után? Továbbra is egyedül élt?”

„Más választásom nem volt.”

„De hát akkor milyen életet élt, így egyedül?”

„Olyant, amilyenre így egyedül képes voltam . . . Amikor elváltam, gyakran eljárt hozzám egy fiatalasszony. Már régebben is ismertem, mert valamikor a páciensem volt. Amikor hallotta, hogy elváltam, eljött néhányszor, hogy szerencsét próbáljon és hogy megjavítson . . .”

„És ettől is elmenekült?”

„Egy szép napon már nem jött el többet. Biztosan rájött, hogy kár erre pazarolni az időt és hogy én aligha akarok újra megnősülni.”

„Hát így szokott az lenni . . . ha a nők csalódnak, akkor kénytelenek továbbmenni.”

„Ő is azt hitte, hogy majd megjavít és jó férjet csinál majd belőlem . . . Eljött hozzám, és levetkőzött . . . Egy darabig csak néztem, mint valami szép és hideg tárgyat, és ahogy így elnéztem, hirtelen az az érzésem támadt, hogy most a feleségem áll előttem . . . Egy darabig elnéztem így, és azt mondtam neki, hogy most már elég volt, öltözzön fel, mert hűvös van a szobában és még megfázik . . . Kikísértem a kapuig, és utána még egyszer eljött valami apróságért . . . Később nem láttam többet.”

„Szóval csalódott, és belátta, hogy magát már nem lehet megjavítani . . .”

„Nem tudom, hogy mit gondolt, de többet már nem jött el. Úgy látszik, belátta, hogy reménytelen eset vagyok.”

„És mi volt a többi nővel?”

„A többi nő, úgy látszik, nem akart meghódítani, mert később nemigen háborgatott senki.”

„És maga el is felejtette, hogy a pácienseken kívül másmilyen nők is vannak a világon . . .”

„Úgy voltam a nőkkel, mint a szakácsnők a főzéssel, amikor azt mondják, hogy már jóllaktak az étel szagával. Én jóllaktam azzal, hogy mindennap két tucat nőt láttam meztelenül . . . És ezek után már semmi sem érdekelt. Kísértések ezután is voltak, de már nem izgattak úgy . . . Las-

sanként beletörődtem, hogy egyedül vagyok, és már nem is volt kellemtelen.”

„És mi lenne, ha a felesége látogatná meg egyszer?”

„Ez nagyon kínos volna. Remélem, hogy ilyesmi nem fog eszébe jutni.”

„Ha valaki egyszer boldog és normális házaseletet élt, akkor miért menekült el mégis a feleségétől? Még mindig nem értem.”

„Én magam sem értem, hogy hogyan és miért történt így... Csak az nyugtat meg, hogy ez már végtelmen ért és hogy az elmúlt időt nem lehet visszahozni.”

„De ha én akarok egy kicsit segíteni, akkor miért nem hallgat rám? Vagy gondolja, hogy én is üldözni akarom, mint a többi esetei?”

„Én a segítséget máshonnan remélem, de úgy látszik, hiába... szeretnék valami más helyre költözni... Már itt is kínosan érzem magamat.”

Az ápolónő felült az ágyban, és magához húzta.

„Bújjon csak ide mellém, és ne panaszkodjon többet. Ezt a beszélgetést mára be is fejezhetjük... Holnap majd elfelejtjük, és jobb lesz minden.”

„De nekem semmi kedvem az ilyen szerelemre és főleg most... Már csak azt érzem, hogy álmos vagyok és nagyon fáradt. Még csoda, hogy eddig kibírtam és ennyit beszéltem összevissza. Megártott nekem ez a két pohár konyak. Ahelyett, hogy vidám és tréfás lennék, ilyenkor mindig nekibúsulok és panaszkodom... De most csak aludni akarok, semmi mást...”

„Én nem fogom háborgatni, az biztos... majd reggel friss és nyugodt kedvvel elbeszélgetünk erről is...”

„Ha lesz rá időnk... mert reggel már újra munkába sietünk... És a rendelésben aligha lesz időnk és kedvünk ilyesmiről is beszélgetni.”

„Most csak arra gondoljon, hogy itt vagyok és vigyázok magára, és többet nem szabad panaszkodni és jajgatni.”

„Hogy mit szabad és mit nem, azt egyre kevésbé tudom. Az egész élet egy tilalomfa. Paradicsomban élünk, és mégsem szabad semmit sem tenni...”

„Jól van, aludjunk reggelig.”

...ki ez, aki ismeretlenül is mellettem van, mint egy régi szerelmem vagy régi álom?

Vagy ez is a valóságnak valami furcsa, meg nem fejtett rejtvényé...?

8. KÉPZELET ÉS FÉLELEM

Mit is mondjak neked, kedves mesterem, amikor ilyen ügyetlen, gyámoltalan és tetejébe még részeg is vagyok...

Jól tudom, hogy mindig szeretted és féltetted engem, mert úgy vélted, hogy túl érzékeny vagyok erre az orvosi hivatásra. De hát mit is csináljak? Ez már így van, és többé semmit sem lehet változtatni rajta.

Élem az életemet, és azt hiszem, hogy tényleg élek is.

Te pedig csak pislogsz, és nagyokat hömmögsz itt a nagy korsó sör mögött, és nézel rám.

Te jól tudod, hogy festő akartam lenni, és mégis orvos lettem végül,

mert segíteni akartam valakin a szerelem ürügyén. És a feleségem azért tudott kigyógyulni a régi szerelemből, mert neki több bátorsága volt, mint nekem.

De azért mégis mindig újra megpróbálta, hogy jó útra térítsen. De én egyetlen levelét sem olvastam el. Mert hát mit is válaszoljak ezekre a némán vádoló levelekre. Mert minden levél az én némaságomat ostromolja.

Mit is válaszoljak a magány és a csend vádoló szavaira?

Én nem bújhatok ki ebből a bőrömből.

És az emberek sem ismernek egészen.

Mert azért szeretnek, amiért talán gyűlölniök kellene.

Mert nem akartam orvos lenni, és ez most is nagyon nehezemre esik. De nincs annyi bátorságom, hogy újra életet cseréljek és hogy változtassak valamit az életemen.

És most úgy élek ebben az orvosi rendelőben, mint egy kalickában, és se erőm, se kedvem arra, hogy változtassak rajta.

Ilyenkor csak azt érzem, hogy az egész világ egy halom árnyék és ködös bizonytalanság. És azt, hogy élek, néha csak onnan tudom, hogy időről időre felvillan bennem egy-egy régi emlék és fájdalom is. Egyszer felismertem az egyik páciensemben a régi szerelmem. Most már nem volt olyan szép és friss, mint akkor, vagy húsz év előtt. Arról beszélt, hogy az abortuszok meg a sok betegség ezzel a kocsmai szakmával jár és ő már nem tud ezen változtatni.

És énnekem eszembe jutott, hogy valamikor mennyire szerettem ezt a szép fiatal lányt. És akkor még nem tudtam, hogy egy másik élete is van: árulja magát, és bárki megkaphatja, csak meg kell fizetni a szokásos tarifát.

Valamikor arról álmodoztam, hogy szép nőket fogok festeni és csak a művészetnek élek majd. De most így csak az életnek a csúnyább és szomorúbb arcát ismertem meg.

Így már nincs kedvem semmit sem látni és semmit sem hallani. És a legtöbbször nem is látok semmit, és nem is hallok semmit. Olyan vagyok, mint egy gép, amely pontosan és hibátlanul működik, de semmit sem tud arról, hogy mit csinál és hogy miért is csinálja. Úgy végzem ezt a hivatásomat, mint egy jó és élettelen gép, amelynek se lelke, se szíve nincsen. De ez nem is fontos, mert a gépeknek nem is kell, hogy emberi életük legyen.

Már csak azt érzem, hogy fásult vagyok és kedvetlen, és csak bólogatok, integetek, hümmögök valamit.

Nemsokára majd azt fogják mesélni rólam, hogy bolond vagyok. De hát mit is mondjak én az embereknek?

Mondjam azt, hogy nagyon fáradt vagyok és kedvetlen? És hogy semmi kedvem sincs arra, hogy ezt a munkát végezzem. Vagy azt mondjam, hogy elegendem van mindenből, de már késő és innen többet nem tudok visszatérni a régi életembe?

Mert ez a rendelősoba olyan lett, mint egy ketrec. És innen már aligha tudok szabadulni a saját erőmből.

Hát látod, ilyen ember vagyok én, kedves mesterem. Most is látom, hogy itt állsz előttem és vigasztalni próbálsz, mint egy szomorú és beteg gyereket. Lehet, hogy magadban a fejedet csóválod.

De én tudom, hogy nincs mentségem és nincs menedékem sem. Itt vagyok, és innen nincs tovább.

Bárcsak egy kábult álom volna mindez, amelyből a te súlyos kezéd ébresztene fel. Miért nem csapsz egy hatalmasat a vállamra. Mondd már, hogy ébredjek fel és menjünk innen. Vóget ért ez a gyakorlat, és most elme gyünk a kávéházba, és ott megiszunk egy jó nagy pohár sört.

9. BESZÉLGETÉS MÁS NAP DÉLUTÁN

Kétszer is kinyitotta a táskáját. Valamit babrált benne, valamit keresett és kutatót, de végül is nem találta.

Tulajdonképpen nem is keresett semmit, csak ideges volt, vagy csak türelmetlen. Úgy érezte, hogy valamit tennie kell vagy hirtelen mindent el kell mesélnie, ami az eszébe jut. Ki kell pakolni mindent a táskából is, az emlékekből is.

Barátnője a vállára tette a kezét.

„Úlj már le, és beszélj. Látom rajtad, hogy mondani akarsz valamit, de egyre csak türtőzteted magadat. Kezdd el valahogy, később majd megy magától.”

„Nem olyan egyszerű a dolog... sok mindent akarok elmondani, de nem is tudom, hogy is kezdjem el az egészet.”

„Csinálj belőle, ha akarsz, bolondságot vagy tréfát, de kezdd el. Látd, én is mindig nevetek, viccelődök, csúfolódom, és azért is olyan vidám az élet körülöttem. Most is itt ülök az ablaknál, és egyre csak nézem azt a sok nőt, aki hozzátok igyekszik. Egyesek előbb ide jönnek, mások meg előbb hozzátok és később ide. Azt hiszem, hogy én meg a te orvosod tudunk a legtöbbet a város hölgyeiről. E két helyen minden nő kibeszéli magát.”

„Teneked mulatságos ez, de nekem nem, mert én benne vagyok, és már nagyon is unom néha ezt a sok dumát körülöttem. És az én doktoromnak is elege van belőle. Neki még inkább, mint nekem.”

„És te honnan tudod ezt?”

„Már több éve együtt dolgozunk, és elég jól ismerem a szokásait és a problémáit.”

„Azt én is tudom, hogy sokat dolgozik.”

„De ez nemcsak ettől van így... Sok baja van az étellel is meg önmagával is, de erről ő sohasem beszél. Ha meg bele is kezd véletlenül, akkor mindig másra tereli a szót.”

„Ez még nem olyan nagy baj. Vannak ilyen emberek is. Az én férjem is ilyen ember volt, magáról sohasem beszélt, de mégis milyen szépen megéltünk, amíg élt. Ha én egész nap beszéltem, ő egész nap csak hallgatott.”

„Ő is ilyen, és ezért nem értem, hogy hogyan is tud olyan nyugodt és közömbös lenni a nők iránt. Mindig úgy tesz, mintha semmi sem érdekelné a világon. Még a szép nők sem érdeklik.”

„Olyan férfi nincs, akit a nők ne érdekelnének.”

„De ő éppen olyan egy ember.”

„Biztosan érdeklik, csak nem akármilyen nők.”

„De itt más a helyzet. Ő ismeri a város majd minden nőjét, és nagyon sok olyan van, aki nagyon szívesen a felesége lenne.”

„Hát akkor mi baja a nőekkel?”
„Ezt én sem tudom egészen. Pedig mindent megtettem, hogy kivállas-
sam és hogy segítsek rajta . . .”
„No és te jutottál-e valamire vele?”
„Velem szemben mindig úgy viselkedik, mint egy komoly jó barát
vagy idősebb testvér.”
„Biztosan ügyetlen voltál, és valamivel eltoltad a dolgot.”
„Inkább nagyon is óvatos voltam. Két év után most először próbál-
tam meg nála valamit, és az sem sikerült.”
„Elmentél talán a lakására?”
„Elmentem persze, de azzal az ürüggyel, hogy majd egy kis rendet
csinálók nála. Ő persze eltűrte ezt, és hozzám sem nyúlt. Amikor elkezd-
tem velkőzni, azt mondta, hogy most nem vagyunk a rendelőben. Az igaz,
hogy már máskor is látott meztelenül, de akkor mint orvos vizsgált meg.
És most is úgy viselkedett, mint egy lelkiismeretes orvos, és hozzám sem
nyúlt. Azt mondta, hogy nagyon szép nő vagyok és kész. De ő viszont
nem olyan ember, mint a többi és kész . . .”
„Miért nem adtál neki egy kis italt? Attól biztosan megjött volna a
kedve.”
„Még be is rúgattam, de ettől csak szomorúbb lett és komolyabb, mint
józanul. És a világ értelmetlenségéről szónokolt valamit. Én egyre vidá-
mabb és szabadabb lettem, ő pedig egyre félnekbebb. És végül már alig
vártam, hogy lefeküdjön és elaludjon.”
„Szóval semmit sem értél el?”
„Pedig azt hittem, hogy legalábbis ez az ital egy kicsit majd használni
fog. De nála minden fordítva történt.”
„Biztosan csak veled szemben ilyen, mert már nagyon megszokta, hogy
együtt dolgoztok.”
„De ő máskor is mindig ilyen velem szemben.”
„Biztos vagy benne?”
„Más nők is mondták, hogy nem mentek vele semmire. És ő maga is
elmesélte nekem, hogy van ez ővele.”
„Ezt is elmesélte neked?”
„Ő az ilyesmiről nagyon keveset beszél, de amit elmond, az mindig
igaz.”
„De az ilyesmiről nemigen szoktak beszélni a férfiak. Az ilyen vere-
séget mindig elhallgatják és eltitkolják. Inkább azt mesélik el, ami soha-
sem volt, hogy nagy legényeknek lássák a többiek őket.”
„De ő el meri mondani a kudarcokat is.”
„Ha tényleg ilyen, akkor mit bajlódasz vele? Miért nem keresel ma-
gadnak egy jobb és gyúlékonyabb embert? Te, úgy látszik, a jeget aka-
rod meggyújtani.”
„És miért ne bajlódjak vele, ha ez nekem így tetszik?!”
„Hát ez tiszta bolondság a részedről.”
„De az én számomra nagyon is értelmes és okos dolog. Mert ilyen em-
bert az egész városban nem találok még egyet. És én segíteni akarok
rajta.”
„És úgy akarsz segíteni rajta, hogy férjre és házasságra vadászol?”
„Biztos vagyok benne, hogy ha a felesége lennék, ő is egészen más
ember lenne.”
„No és most mit akarsz kezdeni?”

„Még magam sem tudom, hogy mi lesz ennek a vége.”

„Hát akkor mit is akarsz?”

„Azt tudom, hogy egyszer majd csak sikerül, csak még nem tudom, hogyan.”

„Szóval úgy vagy, hogy reménykedsz, de még mást semmit sem tudsz.”

„Valahogy úgy. Ő nagyon jó ember, csak fél az élettől, és nagyon fáradt már. És mindent megtesz, ami a kötelessége, bár nagyon is érzi, hogy ez egyre kevésbé neki való már . . .”

„Ha továbbra is így beszélsz, nem tudom, hogy kit sajnáljak jobban: téged vagy a doktorodat.”

„Lehet, hogy így van, de mit csináljak? Én ezt csinálom, és nekem csak ez tetszik.”

„Úgy látszik, máris bolond vagy egy kicsit.”

„Lehet. De hát ebben az életben mindenki bolond. Most már azok a bolondok, akik nem bolondok. De hát vannak nálam is bolondabb és szerencsétlenebb emberek. Mindenkinek van az életben valakije, miért ne lenne nekem is. Még a rablógylkosnak is van felesége vagy szeretője . . . És ő mégiscsak különb ember, mint a többiek . . .”

„És most mit gondolsz, milyen tanácsot adjak én neked? Én csak egy egyszerű varrónő vagyok, aki sok mesét és pletykát ismer ebben a városban . . . Ennekem jó férjem volt, és szépen éltem mindig. Hogy neked mi kell és hogy a te életed milyen lesz, ezt tudom a legkevésbé . . . Próbáld meg, hátha még lesz valami ebből.”

10. ELKÉSETT LEVÉL

Kedves barátom, te tudod, hogy ritkán írok levelet, és ha netán írok is, ez sem miattam történik.

Most is erről van szó.

Nemrég találkoztam volt feleségeddel, és arról panaszkodott nekem, hogy az utóbbi hónapokban több levelet is írt neked, de te eddig egyre sem válaszoltál.

Feleséged azt kérdezte tőlem, hogy mi van veled. Mit tudok rólad. Vajon jó helyre írta-e a leveleket? Vajon élsz-e még, egészséges vagy-e? Mi történt veled, hogy senki sem tud rólad semmit?

Ilyen kérdéseket hallottam, és mindegyik kérdés után én is csak azt tudtam felelni, hogy ezt sem tudom, azt sem tudom. Sokat gondolkoztam ezen, és elhatároztam, hogy végül is levelet írok neked, és megkérdezem tőled, hogy mi van veled.

Remélem, hogy nekem talán csak válaszolsz.

Vagy ha lusta vagy írni, hát hívjál fel telefonon. Most is a régi helyemen vagyok a kórházban. Hívd fel a sebészetet, és ott majd megtalálnak.

Feleségedet nem faggattam, hogy miért akar ilyen sok mindent tudni rólad, és azt sem kérdeztem tőle, hogy ő hogy él és mi van vele.

Nem szoktam nagyon kíváncsi lenni mások életét illetően, de úgy érzem, hogy a feleségednek bizonyos komoly okai voltak, hogy ilyen izgatottan és türelmetlenül kérdezte tőlem, hogy mi van veled és mi történik veled.

Jó volna, ha mégis írnál neki egy rövid levelet és néhány dologra vá-

laszólnál neki. Csak azért, hogy megnyugtassad, és hogy ezzel lezárjad a nyugtalan kérdések sorát.

Vagy ha nem akarsz neki írni, hát írd nekem, és én majd elmondom neki leveled tartalmát, ha találkozom vele. Vagy ha ezt sem akard, hát akkor telefonálj nekem.

Ha így sem jó, hát találd valami módot, hogy valakinek üzenj vagy írd erről.

Én természetesen nem tudom, hogy neked milyen okaid vannak erre a hallgatásra és erre a bújócskára, de próbáld azért mégis valamit írni vagy üzenni nekem. Remélem, hogy rám nem haragszol és hogy nem adtam neked okot arra, hogy esetleg rám is haragudj.

Szeretettel üdvözöl barátod

11. BESZÉLGETÉS AZ UTCÁN

Két siető ember találkozik az utcán. Az egyik megáll, és megfogja barátja kezét.

„Doktorkám, hát hová sietsz így estefelé?”

„Hazafelé, Jancsikám, hazafelé.”

„Talán nagyon vár a feleséged?”

„Most már nem vár szegény.”

„Talán meghalt a feleséged?”

„Nem halt meg, csak elváltunk már régen...”

„Hát ezt nem is tudtam rólad... Én a nagyvilágot jártam az utóbbi években, és így nem is tudom, hogy idehaza mi történt. Látod, én még csak nemrég nősültem meg. Harmincöt éves fejjel ugrottam neki a házasságnak. De nem bántam meg. A feleségem is elég komoly már ehhez. Huszonkilenc éves és tanárnő. Vagyis hat évvel fiatalabb nálam. De már mind a ketten jól tudjuk, hogy mi az élet, és komolyan élhetünk és dolgozhatunk a magunk módján... És te, doktorkám, miért nem nősültél meg újra? Miért nézel rám olyan furcsán? Biztosan nem találtál valami rendes személyt... Hát, lehet, hogy igazad van... Mert hát ide bizony sok szerencse is kell. Szerencse nélkül nem is érdemes élni. Énnekem, látod, szerencsém volt... de ehhez jó sokáig kellett várnom. Egy időben arra is gondoltam, hogy talán nem is nősülök meg soha. Majdnem bele-törődtem ebbe a bolond életbe... aztán végül is rám mosolygott a szerencse, ahogy azt mondani szokták.”

„No és boldog vagy?”

„Hát szebben és jobban élek, mint azelőtt. És a feleségem igazán kedves asszony. És tetejébe nem buta liba, mint a nők nagy része. Szóval kedves és jó tanár néni. Neked is valami hasonlót kellene találni...”

„Azért nekem sincs olyan rossz dolgom, mint ahogy azt elképzeled. Én csak egy kicsit fáradt vagyok, és hamar beleunok mindenbe... Talán az is a bajom, hogy minden nőt ismerek, a városban majdnem minden nőt láttam meztelenül, és ez az én szakmám olyan, hogy nagyon könnyen beleunok az egész életbe...”

„Hát akkor menjél el egy másik városba, és cserélj szakmát!”

„Most már késő az ilyesmi nekem.”

„Úgy gondolom, hogy megmaradsz orvosnak, csak nem ezt csinálod és nem így.”

„Lehet, hogy egyszer majd én is ilyesmit fogok tenni, de egyelőre még se kilátásom, se kedvem arra, hogy várost és munkahelyet változtassak.”

„De azért gondold csak meg azt, amit mondtam.”

„Akár meggondolom, akár nem, ez még egyelőre nem aktuális nálam, mert mindezt nem hagyhatom el egyik napról a másikra.”

„Én sem gondoltam, hogy most mindjárt hagyjál csapatot, papot és indulj neki a világnak...”

„No jól van, majd meglátjuk, mit lehet itt tenni.”

„Jól van akkor... De azért a nősülést gondold meg komolyan. Mégis csak jobb dolog egy asszony mellett lenni. Te is tudod különben, milyen kellemes dolog, ha melletted egy szép fiatal feleség van az ágyban... Reggel felébredsz, és azt veszed észre, hogy melletted van. Érzed azt a jó meleg fenekét, és akkor mindjárt megnyugodsz...”

„Te most fedezted fel Amerikát, azért lelkesedsz úgy. De én már nagyon régen voltam ott, és nincs nagy kedvem újra meglátni azt a vidéket... No szervusz, öreg. Még egy beteghez el kell ugranom.”

12. AZNAP ESTE EGYEDÜL

Nem kell sokat beszélni, nem kell tovább szerepet játszani, se jónak, se kedvesnek lenni, se hasztalanul jótékonykodni... semmi sem kell már a világon...

Semmi sem kell.

Csak egyedül lenni és hallgatni, hallgatni.

Nézni a néma falakat, a tárgyakat a szobában, az elnémult könyveket.

Más nem is maradt hátra.

Talán meg kellene írni a tanulmányodat.

A tapasztalatok és ötletek már rég összegyűltek. És azóta bőségesen előtted áll ez a világ is a maga sok betegségével és orvosolni való bajával...

A női panaszok a házasságban.

Milyen sok élet és még inkább élethiány van ez mögött.

És amikor erről szeretnék írni, mindig az jut az eszembe, hogy rólam is éppen így lehetne írni valami tanulmányfélélet. Csak valakinek le kell ülni és le kell írni azt, amit tud. Mert én is egy teljesen kész patológiai eset vagyok már. Tiszta és világos kórtűnet vagyok egész életemmel.

És mégis másokról kell írni. Másokról kell gondolkodni.

Mert ez az egyetlen dolog, amit még megtehetek.

Ez az egyetlen lehetőségem ebben az életben és ezekben a körülményekben.

Vagy lehet, hogy már ennek sincs semmi értelme és lehetősége. Mert orvos mindenki lehet. Még jó orvos is.

De ki lehet igazi ember?

Ki lehet boldog és elégedett ember?

Hogyan lehetek boldog és elégedett ember? Ezt már nem is tudom megérteni. Ez már nem az én világom.

Mert én azt teszem és azt élelem, ami nem is nekem való már. Mert most már nem értem az egész életemet.

Miért nincs semmi kapcsolat köztem és a világ között? Miért más világ ez a hideg magányos szoba és az az orvosi rendelő?

Vajon mit gondol most rólam a feleségem?
Miért ír még mindig, amikor nem válaszolok neki?
Milyen jó volna innen is elmenekülni valahová, ahol senki sem ismer
és ahol végre nyugodtan élhetek.

13. FÉLÁLOM ÉS KÉPZELET

Végignyúlni az ágyon, és készülődni az álomra.
Készülődni arra, hogy talán ezentúl jobb lesz, mint most van ebben a bizonytalan imbolygásban.
Át kell adni magunkat a boldogító és jó pirulák hatásának, és várni az álomra.
és keresni, hogy mi van a várakozás mögött
lefeküdni csendesen, és várni valamit
félálom és képzelet közt keresni kell valamit
az álom elmenekül és elhagy bennünket
pedig az álom az egész világ
a szoba falai felbomlanak álomra és képzeletre
és nincs már több vigasz és józan szemlélet
semmi sincs már e szobában
még a látszat sem létezik többé
hová is meneküljek az élet kereteiből
mit is kezdjek ezzel a valamivel, amit életemnek neveznek
milyen ruhát és arcot adjak a bennem lakozó boldogtalan tudatnak a csendes búcsúzás pillanatában?
érezem, hogy lassan terjedni kezd körülöttem az üresség, és a bizonytalanság valami egyre táguló űr, és ezt már nem tudom étellel és értelemmel betölteni
ki kell bújni ebből a világból
de ez a világ az egész bőrömben benne van
hogy bújjak ki a saját bőrömből
hogyan meneküljek el a bennem terjedő magánytól, és mit kezdjek el ezzel az ürességgel
egyszer majd a képzelet és emlékezés közt
fel kellene innen kelni
el kellene indulni valahová
de ez az ágy nem tud kimozdulni a helyéből
és én sem tudok már sehová sem indulni
pedig szeretném kinyújtani a kezemet, hogy elérjek valamit, hogy a tárgyak világa magába öleljen
szeretném a tárgyakkal elúzni az elszabadult képzeletemet
el kellene kezdeni a jó halált
szépen és csendesen meghalni, ha sikerül
elaludni és többé nem találni az ébredés partjait, és fájdalom és bonyodalom nélkül tovább lebegni valahol
elképzelni, hogy az altató működni kezd és az álom mögött már semmi sincsen
csak néhány hullámozó pillanat van még
csak néhány pillanat van még
lassan közeledik az álom is

lefogja a szemünket, és elaltat
és elalszunk, mint valami könnyű hópehely
a szavak kihullottak az érteleből
és más már nem is maradhat hátra
az értelem tehetetlen és lassú fájdalom lesz, és tehetetlen lesz a halál
léptei ellen
csak a halál lassú álma győzhet még
csak néhány lépés és mozdulat
csak el kell indulni már valahová
a lépteket senki sem kíséri már
sem a táj, sem az idő nem örködik körülötted
a szemek kialudtak
és a mozdulatok is visszatértek a semmibe
a szája kapuja már csak üres csendet fogad magába
el kell hát indulni
ez az utolsó út
és utána már minden csak álom lehet
és minden álom álmotlan álom lesz
az álmokon túl csak üres valami
valami üres semmi vár
a mozdulatlan idő
és a semmibe hullott csend vár
és a térnek már nincsen se területe, se határa itt, mert a semmi min-
dent elnyelt
csak az álmatlan álom lebeg a semmiben

14. NINCS KRÓNKA . . .

Valakinek emlékezni kellene, de az üres évek terében az emlékek is elfakulnak, és értelmüket veszítik.

Valamit el kellene mondani erről az emberről, de már nincs emlék és nincs krónika . . .

Utolsó levelemre nem kaptam választ . . .

Lehet, hogy írni akart valamit, mert azon az éjszakán boríték és levél-
papír volt az asztalán és az én levelem is. De hogy mikor került oda a
levél és mikor a kikészített boríték és papír, azt senki sem tudja.

És azt sem tudni már, hogy mikor halt meg.

Mert amikor megtalálták, már egészen kihűlt. Állítólag 3—4 nappal
előbb halt meg.

Többet én sem tudok erről.

Valamikor talán többet is tudtam róla, de ez tíz vagy húsz év előtt volt.
Félénken húzódik vissza bennem az emlékezés.

Már nincs mit mondani és nincs mit számon kérni az elfutó időtől
sem . . .

Lehet, hogy engem is fékez valami büntudat, és ezért csak tanácstalan
vállvonogatással beszélhetek erről.

És a némaság mindig a legrosszabb felelet.

De miért is kellene éppen nekem emlékezni, nekem vallani róla, ami-
kor talán éppen én tudom róla a legkevesebbet?

Hol vannak azok, akik az utolsó években a legjobban ismerték és akik valamit is tudnak róla?

Halála előtt három évvel találkoztam vele utoljára.

Elmeséltem neki, hogy nemrég nősültem és hogy most már jó volna ha ő is követné a példámat. Ő csak fanyalgott, és semmit sem tudott erre válaszolni... Utána valami másról beszélt... Már magam sem tudom, hogy mit is mesélt nekem akkor. De arra sem emlékszem biztosan, hogy ez három vagy négy évvel a halála előtt volt-e.

Most már késő lenne erről vitatkozni és elmélkedni.

A halálról értelmetlen elmélkedni, mert már megtörtént, és már nem tudunk változtatni rajta. A temetőből már nem tudjuk visszahozni a halottakat.

És mit érnek az emlékek a sírkövek tövében?

Mert mi már nem tudunk segíteni az élőkön, csak a halottakat tudjuk temetni és sajnálni.

A temetés pedig az egyetlen dolog, amihez még értünk, amit szépen és tiszteletteljesen el tudunk végezni. De amikor az élő emberek élő és fájó dolgait kell rendezni, akkor csak némák és tehetetlenek vagyunk a tények előtt.

És én mindig a halál pillanatában döbbenek csak rá, hogy újra elveszett egy ember, aki barátom, ismerősöm, munkatársam volt. És ez a felismerés mindig csak a tehetetlenség és újabb fájdalom keserűségét gyűjti össze bennem.

Mit tegyek hát, ha ez így van és ha ezen már nem is tudok változtatni? Mit tegyek, ha a saját életem példáján érzem csak át, hogy mennyire tehetetlen és ügyetlen vagyok és semmit sem tudok segíteni mások életén?

Egy ember meghalt két vagy három, vagy tíz év előtt...

Az évek és az időszakok elvesztik értelmüket.

És talán nem is az fáj, hogy valami fájdalmas történt, hanem az fáj, hogy ezt a fájdalmat már nem is érezzük igazi emberi mivoltában. Már nem is tudunk emberként rezdülni, fájni és megrendülni azon, hogy valami ilyesmi történt.

Nincs emlék, és nincs krónika.

Az élet egyhangú és szürke.

És ez a szürkeség lassan mindent elfed és eltemet. Pedig talán más élet is van, más élet is kell, hogy legyen e szürke és egyhangú mozdulatlanság helyett.

De hát mit is mondjak többet?

Egyre kevesebbet tudok erről az emberről.

Lehet, hogy egyszer azt is elfelejtem, hogy valamikor a barátom is volt. És most már többet nem tudok mondani.

Szabadka,
1961—71.